

Cs-kuckó

Mondogassuk előbb lassan, jól artikulálva, majd gyorsulva:

- csacsá-csecsé-csacsá-csecsé...
- csacsicsá-csocsecsé-csacsicsá-csocsecsé...
- ucsu-ücsü-ácsá-icsi...
- csip-csup-csep-csöp...
- csit-csut-cset-csat...

Ejtsük tisztán a következő szópárokat, majd mondjuk az egész szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- csitteg-csattog
- csibben-csobban
- liccsen-loccsan
- csurran-cseppen

Ejtsük tisztán a következő szóbokrokat, és az ujjunkkal koppantsunk minden szóra:

- csipp-csepp-csöpp...
- csitt-csett-csatt...

Esőidéző

Tegyük meg ugyanezt az alábbi mondókával is, az ujjak kopogása az esőcseppek kopogását utánozza, egyenletes ütemben! Ehhez kiszámoló mondóka módján, negyed értékenként koppantsunk! (Ha azt akarjuk, hogy jobban essen az eső, gyorsíthatunk az alapritmuson.)

Csepp, csepp, esőcsepp, | | □ | tá-tá ti-ti-tá
szomjas a föld, itasd meg! □□ □ | ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Folytassuk az esőidéző kopogást Lackfi János *Csepergős-jégesős* című mondókájával! Előbb ehhez is koppantsunk negyed értékenként! Ha jól megy, ritmust válthatunk, és kipróbálhatjuk

pergőbben, nyolcad értékenként is a kopogást (ami azt jelenti, hogy tá értékű szótagokra is ti-ti ritmust ütünk).

Végül összeállíthatunk egy hangkompozíciót, a koppanásokkal is érzékeltetve a csöpögés, jégeső közötti különbséget: 1–2. sorra negyed értékenként, 3–4. sorra nyolcad értékenként ütünk.

Csobban-csöpöppen, csepereg,	□□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
csapdossa a köveket,	□□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
kippen-koppan jégeső,	□□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
dübörög a háztető!	□□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

VIZEK, CSEPPEK, FECSKÉK

Képböngésző

A teremtés 2. napján Isten elválasztotta az égi vizeket a földi vizektől. Hogy lehet ezt elképzelni, nem tudjuk. Ha ránézünk a nyitó oldalpár (22–23. o.) képére, mégis, mintha az égi és földi vizeket látnánk a képen, egymástól elválasztva. Az égi vizeket a képen nevezzük égnek, a földi vizeket tónak!

Melyik kapott nagyobb területet a képen: az ég vagy a tó? Melyik a kékebb?

A kék színen kívül mi a jele a víznek fent, és mi a jele lent? (vízcsepp, hullám)

Miből van több a képen: vízcseppből vagy vízhullámból?

Ujjunkkal rajzoljunk magunk elé vízcseppet, majd mutassunk vízhullámozást!

A vízcseppek között vannak közönségesek, vannak érdekesek és különlegesek is. Melyik cseppet hova soroljátok, és miért?

Hogy kerül a vízcseppbe csiga? Ki találja meg a magyarázatot? (Balázs Imre József versének csigabigája tükröződik a vízcseppben.)

Milyen madarak vannak az égen? Milyen madarak vannak a tavon? Melyikből van több?

Mit csinálnak a fecskék? Mit csinálnak a kacsák?

Tudjátok-e, miért szállnak alacsonyan a fecskék, amikor vihar közeledik? (Ilyenkor megváltozik a levegő, és a rovarok, szúnyogok alacsonyabban szállnak, csak őket nem nagyon látjuk. A fecskéket viszont igen, amikor alacsonyan repülve vadásznak a szúnyogokra.)

Füstifecskék

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Mihez hasonlít a fecskék teste? Hogyan ábrázolja a képen a grafikus?

Figyeljük meg a füstifecskét képeken és videófilmen is a *Füstifecskék* című tankockán.

Kattints ide!

Bizony, a fecske teste is olyan alakú, mint egy vízcsepp, ez az alak biztosítja számára a könnyű, gyors repülést.

Papírcsíkformák

Eszközigény: Vízcseppformák kék papírcsíkokból, ragasztók, számítógép, digitális tábla

Készítsünk kék színű papírcsíkokból kisebb-nagyobb vízcseppformákat:

A csíkot ívesen kettéhajtjuk úgy, hogy az ív ne törjön meg, a csík két végét pedig egymáshoz ragasztjuk. A cseppformákat lefektetve helyezzük el, csúccsal felfelé, így mintha eső hullna.

Egy-egy cseppbe helyezünk csiga alakú spirált: egy hasonló széles csíkot ceruzára feltekercsölünk, majd a külső végét belülről a csepp alsó részére ragasztjuk. Elengedjük a feltekert spirált, ami kitölti a formát.

Ha a cseppformát elfordítjuk, és a csúcsa oldalirányban áll, máris olyan, mint egy madár teste. Kicsit lapítani kell rajta, hogy a fecske karcsú testére emlékeztessen. Rövidebb csíkból kis köralakot hajlítunk, összeragasztjuk, majd a fecsketestet felső, elülső részéhez ragasztjuk. Máris kész a fecskét idéző forma, amit fekvő helyzetből felállíthatunk, mintha ülne.

Kis darab papírcsíkból háromszög alakú csórt, kisebb és laposabb cseppformából szárnyat is készíthetünk, és a test megfelelő részére ragaszthatjuk.

Lásd a csepp- és fecskeformát a tankocka kattintással nagyítható képén.

Kattints ide!

Papírcsíkokból madárformák készítését mutatja be egy rövid videófilm, amiből további ötleteket meríthetünk.

Kattints ide!

Fecske csicsereg

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Megfigyeltétek a tankockán, milyen hangja van a fecskének? (Ha nem, hallgassuk meg a *Füstifecskék* című tankocka videóján, lásd az előző feladatban!)

Mire emlékeztet a fecske hangja? Mihez hasonlít? Ki tudná utánozni?

A *Fecske csicsereg* kezdetű mondóka olyan, mintha fecskehangon szólalna meg. Ha szótagolva és ritmizálva mondogatjuk, még jobban hasonlít a fecskehangra:

<u>Fecs</u> -ke csi-cse-reg,	□	tá-tá ti-ti-tá
<u>min</u> -dent ki-fe-cseg.	□	tá-tá ti-ti-tá
<u>Azt</u> is, <u>hon</u> -nan jön,	□	tá-tá ti-ti-tá
<u>azt</u> is, <u>ho</u> -va megy.	□	tá-tá ti-ti-tá

Melyik az a rímpár, ami szó szerint a fecske hangját utánozza? (csicsereg/kifecseg)

Fecsegjünk mi is egy kicsit, a fecskék helyett is! Tudjátok-e, honnan és mikor érkeznek hozzánk a füstifecskék? Mekkora utat tesznek meg? Mikor kelnek útra megint?

Képzeljétek magatokat egy fecske helyébe, és meséljétek a nevében (emberyelven) a vándorutakról vagy egy szúnyogvadászatról vihar előtt!

Kacsaúsztató

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Nézzünk le a képen a tó vizére is, ahol közben nyugodtan úszkálnak a kacsák. Miféle kacsák ezek? Vajon tudnak-e repülni? (A házi kacsa fehér színű, és nem tud repülni. A vadkacsák, a különböző récefélék tudnak repülni.)

Mit csinálnak a kacsák Weöres Sándor *Kacsa-úsztató* című versében? Olvassuk fel a verset, és keressük benne a választ! (Császálnak: totyognak, bogarásznak: víz alá bukva keresik élmüket. Megfigyelhetjük a kacsák mozgását a *Kacsa-tó* című tankockán.)

Kattints ide!

A tó vize pedig „reszket”, állandó mozgásban van. Ezt a reszketést idézi a versritmus is, ami egyszerre ütemhangsúlyos és időmértékes verselésű (szimultán ritmusú). Soronként felelgetve mondogassuk a gyerekekkel, miközben ujjunkkal koppanthatunk hozzá:

<u>Tó</u> vize, <u>tó</u> vize <u>csu</u> pa <u>ná</u> dszál,	– U U – U U U U – –	tá-ti-ti-tá-ti-ti-ti-tá-tá
<u>egy</u> kacsá, <u>két</u> kacsá <u>o</u> dacsászkál,	– U U – U U U U – –	tá-ti-ti-tá-ti-ti-ti-tá-tá
<u>sár</u> ban <u>e</u> zer kacsá <u>bo</u> garászik,	– U U – U U U U – –	tá-ti-ti-tá-ti-ti-ti-tá-tá
<u>resz</u> ket a <u>tó</u> vize, <u>ki</u> se <u>lá</u> tszik.	– U U – U U U U – –	tá-ti-ti-tá-ti-ti-ti-tá-tá

Alkossunk bővülő kacsakórust, így adjuk elő ritmizálva a verset:

Osszuk a gyerekeket négy szólamra, és számozzuk meg a szólamokat! Az első szólam rögtön az első sorral kezd, a második szólam a második sorral csatlakozik, a harmadik a harmadikkal, és így tovább. Egyre többen és többen olvassák a verset, míg végül az egész osztály olvas.

Csigakalapács

Hogy kerül a csiga az égre, hogy kerül az esőcseppbe? Ez itt csak a képzelet játéka. Pedig előfordul, hogy egy-egy vihar előtt olyan erős a levegő felfelé áramlása, hogy apró állatokat, csigákat, békákat is felkap, amelyek aztán lehullanak az esővel. Így lehet békaeső vagy csigaeső.

De mi az a csigakalapács? Figyeljük meg Balázs Imre József *A csigakalapács* című versét, hátha kapunk rá választ. A tanító olvassa fel a verset, majd beszélgessünk:

Mit tudtunk meg a csigakalapácsról? (nyele van) Mi lehet az?

Mi az a csigán, aminek nyele van? Láttátok már, hogy mozgatja a csiga a nyeles szemét?

Emeljük fel a két mutatóujjunkt, és tegyük egymás mellé, mintha ez lenne a csiga szeme.

Mozgassuk is a szemeket – a csigakalapácsot.

Most a két ujjunkkal felváltva üssük a vers ritmusát, miközben sorról sorra felelgetve mondjuk:

A <u>csig</u> abiga <u>kép</u> ,	U U U U U –	ti-ti-ti-ti-tá
a <u>csig</u> abiga <u>kúp</u> .	U U U U U –	ti-ti-ti-ti-tá
A <u>csig</u> abiga <u>szép</u> ,	U U U U U –	ti-ti-ti-ti-tá
a <u>csig</u> abiga <u>búg</u> .	U U U U U –	ti-ti-ti-ti-tá

A <u>csigabiga</u> <u>m</u> ászik,	U U U U U – –ti-ti-ti-ti-tá-tá
a <u>csigabiga</u> <u>é</u> l,	U U U U U – ti-ti-ti-ti-tá
mint <u>csig</u> akalapácson	– U U U U – – tá-ti-ti-ti-tá-tá
<u>csig</u> abiganyél.	U U U U – ti-ti-ti-tá

Figyeljük meg az ismétlődő és rímshavakat a versben:

Melyik az a szó, amelyik minden sorban szerepel? (csiga)

Melyik az a szó, amelyik hétszer szerepel a versben? (csigabiga)

Mit tudunk meg a csigabigáról az első versszakban? (kép – kúp – szép – bűg)

Mutass a csigabigaoldalón (23. o.)

- képet (az egész oldal),
- kúpot (kúp alakú a vízcsepp felső része, két tenyerünkkel mutathatunk is kúp alakot),
- szépet (bármelyik rajz, ami tetszik),
- olyat, ami bűg (lehet a csiga = bűgócsiga, lehet a vers = bűgó hangzása miatt)!

Kinek van otthon bűgócsigája? Ki látott-hallott már bűgócsigát? Ha megtehetjük, vegyünk elő egy bűgócsigát, és mutassuk be a működését a gyerekeknek!

Majd olvassuk el együtt folyamatosan, ritmikusan a verset, belemerülve a ritmusába, hangzásába – mint egy bűgócsiga!

VILÁGLÁTÓ CSACSI ÉS CSIGA

Csacsiság és csigaság

Mire gondolsz, ha azt mondják: csacsi vagy?

Mire gondolsz, ha azt mondják: csiga vagy?

Bizony, a csacsi azt is jelenti: buta, butuska. A csiga pedig: lassú, csigalassú.

Mi a véleményetek: igazak ezek a tulajdonságok? Tényleg buta a csacsi és lassú a csiga?

A csigákat tudósok megfigyelték, és megállapították, hogy óránként egy métert tesznek meg (és naponta legfeljebb 25 métert), tehát tényleg lassú állatok.

A csacsi viszont egyáltalán nem buta, sőt nagyon okos állat. Csak szót kell érteni vele.

Világlátók

Eszközигény: Rajzlapok, ceruzák

Keressék meg a gyerekek Tóth Krisztina *Csacsi* és Nemes Nagy Ágnes *A csiga* című versében, hogyan lett az okos csacsi és lassú csiga világlátó!

A gyerekek választhatnak a két vers közül, hogy melyiket olvassák el magukban. Keressék a választ, és készüljenek a vers felolvasására is!

Felkészülés után hallgassuk meg a válaszokat és a verseket a vállalkozó gyerekektől!

Majd alkossuk meg közösen a világlátó csacsi és világlátó csiga meséjét! Szerepelhet egy mesében a két állat, de szerepelhetnek külön mesében is. Ha a gyerekek már elég ügyesen alkotnak szöveget szóban, kis csoportokban is történhet a mesealkotás.

Le is rajzolhatják a világlátó csacsit és csigát, a két világlátót.

Vagy lerajzolhatják a világot csacsiszemmel, illetve csigaszemmel:

Milyennek látja a világot a csacsi, és milyennek a csiga?

CSIKI-CSUKI DOLGOK

Csiki-csuki hunyó

Játsszunk csiki-csuki hunyót, amihez nem kell más, csak a két szemünk és két kezünk! A tanító véletlenszerűen mondogassa az alábbi négy szóváltozatot, amihez végezzék el a gyerekek a hozzájuk tartozó mozdulatokat:

CSIKI – bal kéz bal szemet eltakarja

CSUKI – jobb kéz jobb szemet eltakarja

CSIKI-CSUKI – két kéz a két szemet eltakarja

CSUKI-CSIKI – mindkét kezünket elveszük a szemünk elől

A játékot lassan indítsuk, hogy legyen idő ráhangolódni, illetve javítani a hibás mozdulatokat!

Ha a gyerekek már ügyesen váltják a mozdulatokat, gyorsíthatunk a tempón.

Csiki-csuki csikizés

A játék után kérdezzük meg, ismernek-e a gyerekek más csiki-csuki játékot vagy játék helyzetet! Említhetik a malom játék csiki-csukiját vagy a tátikának is nevezett hajtogatott sőtartót.

Ezután figyeljük meg a gyerekek, milyen csiki-csuki játékról beszél Szabó T. Anna *Kicsi kéz* című verse! Olvassuk fel a verset, majd kérdezzük meg a gyerekektől, milyen lehet a „csiki-csuki csikizés”!

Kik lehetnek a vers szereplői? Kié a kicsi kéz? Mit csinál? Ki sikít? Ki mondja, hogy „hagyd abba!” Miért szótagolva mondja? (szigorú)

Mit jelent ez a sor: „Kicsikar egy csokit”?

A gyerekek helyezkedjenek el párban, és játsszák el a vers helyzetet, versolvasással egybekötve! A páros egyik tagja a csikiző gyerek, másik tagja a „szigorú” felnőtt, aki olvasni próbál. Vajon végig tudja olvasni a verset a csikizéstől?

(Csikizni durvulás nélkül, csak finom érintéssel szabad. Esetleg használhatnak a gyerekek páronként egy-egy pehelytollat vagy ecsetet is a csikizéshez. Aki csiklandós, annak a nyakán elég egy ecsetpamacstot végighúzni.)

Csiki-csuki tátika

Eszközigény: Négyzet alakú papírok, filctollak, (számítógép, kivetítő)

Hajtogassunk négyzet alakú papírból csiki-csuki sőtartót, más néven tátikajátékot.

A hajtogatás lépéseit követni tudjuk egy videón, de a tanító bemutató hajtogatása is elég.

Kattints ide!

A tátikával többféleképpen játszhatunk, a következő oldalon két lehetőséget ismertetünk.

Csiki-csuki versjáték

A tátika belső részére, egy-egy hajtáscsúcs bal és jobb oldalára írjuk a verssorok egyik és másik felét, az alábbi rend szerint (központosítás és nagybetűk nélkül):

csúcs	bal oldal	jobb oldal
1.	kicsi kéz	kicsi kéz
2.	kicsike de	ha csikiz
3.	ki-kicsap a	sikítás
4.	csiki-csuki	csikizés

Játék közben, a nyitás-csukás ritmusával más-más sorrendben olvashatjuk össze a félsorokat. Így érdekes, mulatságos versváltozatok keletkeznek. A versjátékot másik négysoros verssel, versszakkal is ki lehet próbálni, aminek a sorai könnyen felelhetnek.

Csiki-csuki tippek

A tátika belső részére rajzoljunk egy-egy színes pöttyöt, különböző színű filctollakkal. A pöttyök alatti részre, felhajtva a lapot, írjunk egy-egy tippet! Pl.:

- Jobb kézzel fogd meg a bal bokádat!
- Bal kézzel fogd meg a jobb füledet!
- Guggolj le hétszer!
- Érintsd meg a mezítlábas talpad!
- Menj az ajtóhoz békaugrással!
- Mesélj a fecskék nyelvén!
- Lépj lassan, mint a csiga!
- Lázz egy nagyot csacsinyelven!

Egy gyerek nyissa-csukja a tátikát! Másik gyerek mondja, hogy hányszor! Harmadik gyerek mondjon egy színt a nyitott oldalakról! Az első gyerek hajtsa fel a lapot, és olvassa fel a pöttyhöz tartozó tippet! A negyedik gyerek próbálja ki a tippet, sikerül-e megcsinálnia! Szerepcserével folytatódhat a játék.

Mindezt játszhatják a gyerekek kis csoportokban is, úgy érdekesebb, és sorra kerülhet minden gyerek.

Sportágak

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Nézzük meg a gyerekekkel a *Sportágak* című tankockán látható logókat, és párosítsuk a megfelelő sportág nevével! Sikerül-e mindet helyére illeszteni?

Kattints ide!

Van-e olyan gyerek az osztályban, aki jár ezek közül valamilyen edzésre? Járnak-e a gyerekek más sportág edzésére?

Az edzésre járók meséljenek az edzésekről és a sportjukról! Mi a nehézsége? Mi a szépsége? Miért szeretik vagy nem szeretik?

Ki szeretne még sportedzésre járni? Melyik sportágat választanátok legszívesebben?

Mindenki írja fel cédulára a kedvenc sportja nevét! (Akkor is, ha nem sportol, vagy nem annak a sportágnak az edzésére jár.) A cédulák összesítésével csináljunk toplistát, amiből kiderül, az osztályban melyik sport a legmenőbb, és melyik két sportág követi (1., 2. és 3. helyezés)!

Egy menő sport: a cselgáncs

Eszközigény: Számítógép, kivetítő

Olvassuk fel a gyerekeknek Miklya Luzsányi Mónika *Bacsa és a cselgáncs* című történetét (cím nélkül), amiben bemutatkozik egy menő sport! Figyeljék meg a gyerekek, mi a sport neve, és miért menő (kedvelt) !

Majd beszélgessünk:

Mit csinált Sára vacsora előtt? Csetelt vagy beszélgetett? Melyik az igaz? (mindkettő)

Mivel húzta őt a testvére, Lóci? Miért piszkálódott?

Mivel védte meg a barátját Sára? Miért menő sport a cselgáncs? Hogyan küzdenek a cselgáncsozók?

Milyen szavak bújtak el a cselgáncs szóban? (tsel + gáncs) Melyik mit jelent?

A sport japán eredetű, ezért japánul judo, kiejtés szerint dzsúdó a neve.

Ha a gyerekeket érdekli, megnézhetünk egy rövid riportfilmet egy cselgáncsbemutatóról.

Kattints ide!

A történet szorosan kapcsolódik a *Dzsúdó* című történethez (33. o.), ami a dzs betű prózája. A két történetet érdemes összehangolni, a feladatokat is egymásra építhetjük.

Dzsúdózni nem tudunk, azt csak szakszerű edzésen szabad. Viszont vannak olyan küzdőjátékok, amit már kisebb gyerekekkel is nyugodtan ki lehet próbálni. Két küzdőjátékot ajánlunk:

Kakasviadal

Hasonló nagyságú és erejű párokat alakítunk. A párok tagjai egymással szemben helyezkednek el, mellső karkulcsolással. Jelre egy lábon szökdelve, vállukkal ütközve próbálják egymást kimozdítani az egyensúlyi helyzetből. Akkor sikerül, ha a küzdőtárs a levegőben lévő lábát leteszi a talajra. Csak vállal szabad lökni, durvaság nélkül. Játshatjuk több fordulón keresztül, ilyenkor fordulóként egy győzelmi pontot lehet szerezni.

Húzd át a határon!

Szintén hasonló nagyságú és erejű párokat alakítunk. A párok a játéktér felezővonalának két oldalán állnak fel egymással szemben, páros kézfogással. Jelre igyekeznek a társukat áthúzni a vonalon a saját térfelükre. Csak húzni szabad, földre lerántani nem. Akinek sikerül teljesen áthúzni társát a vonalon, győz, vagy pontot kap.

Forrás:

Kattints ide!